מגנזי המלך

פרשת לך לך תשפ"ב לפ"ק
| גליון ט"ז |

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם
שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק בעל מאור עינים זי"ע

יומא דהילולא קדישא י"א מרחשון

הרה"ק רבי נחום טשערנאבלער זי"ע בעל מאור עינים איז נאך געווען א תלמיד פונעם בעל שם טוב הקדוש.[1]

אמאל איז ער געפארן אויף שבת צום בעש"ט הק', פארדעם האט דער בעש"ט אנגעזאגט פאר די רעביצין אז זי זאל אכטונג געבן ווייל עס קומט א גנב, וועז זי האט אים געזען, האט זי זיך געוואונדערט, ער האט דאך נישט אויסגעקוקט ווי קיין גנב, האט דער בעל שם הק' געזאגט ער גנב'עט צו אלע מדריגות.

דער מאור עינים איז געווען פון די גרעיילטע תלמידים פונעם בעל שם הק' וואס האבן געפירט עקסטער, אלע תלמידים פונעם בעל שם הק' האבן זיך אונטער געווארפן אונטער'ן מגיד. עס איז געווען גרעיילטע תלמידים וואס האבן געפירט עקסטער, ווי רבי פנחס קאריצער, און דער תולדות, און דער מאור עינים.

דער צאנזער רב רעכנט אויס אין א תשובה (שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ב) **נאכן בעל שם הק', דער מגיד, און דער מאור עינים, אז ס'איז געווען דער בעש"ט הק', און נאכדעם דער מעזריטשער מגיד און נאכדעם דער קדושת לוי מיטן מאור עינים.**[2]

*

עס איז דא די הסכמה פונעם רבי'ן ר' זושא אויפן מאור עינים איז גע'חתמ'עט כ"ג חשון, און ס'שטימט עפעס נישט, ווייל ער שרייבט דארט לסדר ולפרט "והנה פרח מטה אהרן" (והוא פסוק בפ' קרח שבימות הקיץ).

ס'איז א פלא אין מאור עינים (סו"פ ואתחנן) **איז דא דער גרעסטע טיטל אויפן רבי'ן ר' זושא וואס איז נאך געווען בחיים חיותו, ער שרייבט אויף איהם "החכם השלם האלקי".**

ס'איז אינטערסאנט, ער איז געווען א תלמיד פונעם מגיד און ער ברענגט דארטן א ווארט פונעם רבי ר' זושא אויף "והריקותי לכם ברכה עד בלי די".[3]

דער מאור עינים פלעגט צו פארטיילן אסאך צדקה און ער האט אסאך געטוהן פאר פדיון שבוים.[4] **איינמאל**

---

1 עיי' בס' אמרות צדיקים (פי"ד אות ו) שלהרה"ק בעל מאור עינים זי"ע היה קשר גדול להרה"ק רבי הערש זי"ע בנו של הבעש"ט והבעש"ט נתגלה אל המאור עינים בחלום, וביקש ממנו שיעזור לבנו שהיה דחוק מאד בפרנסה, ומאז תמך בו המאור עינים, והרה"ק רבי הערש נתן להמאור עינים ספר תורה מאביו הבעש"ט במתנה, ובטשערנאביל היה להספר תורה הזה מהבעש"ט הק' חשיבות מיוחדת, עיי"ש.

2 וזל"ק של מרן הד"ח שם: "והנה מצינו למופת כגון הרב הקדוש איש אלקים רשכבה"ג מורינו דוב בער זלה"ה ממעזריטש, השאיר הגדולה לתלמידיו הרב הק' מברדיטשוב, ומאור עינים, ואור המאיר זלה"ה, וכן רבו הבעש"ט זלה"ה, הניח המשרה זו לתלמידיו לא לבנו שהי' קדוש ד', וכן רבינו הקדוש בעל המחבר נועם אלימלך, הניח המשרה לתלמידיו לא לבניו, הגם שהיו קדושים למאד כידוע.

3 וזלש"ק: ובענין האמור שמעתי מהחכם השלם האלקי מוהר"ר זוסיא מהאניפאלי. פירוש על מה שכתוב במעשר (מלאכי ג, י) ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די שהוא כנ"ל כי מי שבוטח בבטחון גדול ואמונה חזקה רק בו יתברך שהוא סבת כל הסבות ולא בעצה הסבה הכלי אשר בא ינתן השפעתו אם הוא במדריגה זו אזי יורד לו ההשפעה מלמעלה מבעל הרצון עצמו בלי אמצעות צמצומים ולבושים רק מופשט מן לבושים מוגבלים שהן דרך ירידת עולמות וזהו והריקותי לכם ברכה מלשון אריק חרבי (שמות ט"ו, ט) שפירש"י ע"ש שהחרב מופשט מן תערו שנתון בתוכו ונשאר ריק וזהו והריקותי לכם ברכה שהוא לשון התפשטות מלבושים כאמור הברכה יהי' מורק ומופשט מלבושים מוגבלים וצמצומים עד בלי די שהוא סוד הצמצום כנודע ממה שאמרו רז"ל שדי שאמר לעולמו די שהיה העולם מתפשט ומתרחב וכו' עד שגער בו ואמר די שהוא סוד הצמצום בבריאת העולמות כנודע וזהו גם כן כאן עד בלי די שעל ידי מצות מעשר שתבטחו בו ותאמינו שלא יתחסר לכם שיעור מה שאתם מפרישים המעשר עבור שיש בידו למלאות לכם כל חסרונותיכם עבור הבטחון הגדול הזה שאין אתם משימים בטחוניכם בסבה ההוא שהוא התבואה או המעות שאתם נותנים למעשר כמו אותן שאין מקיימין מצוה זו על שאין להם בטחון בזה רק שמשים בטחונו על התבואה והמעות ההוא וירא שלא יחסר ואתם לא כן אז והריקותי לכם וגו' גם אני אפשוט לכם הברכה מן המוגבלות וצמצומים עד בלי די שלא יהא בחי' די שהוא צמצום כאמור לעכב השפע תמיד ח"ו ודברי פי חכם חן.

4 בס' י"ג אורות (מערכת טשערנאבל) מובא מה שסיפר הרה"ק מהר"י מפשעווארסק זי"ע ששמע מפי החסיד ר' יחיאל גרשון גוטוויין, ששמע מרבו הגה"צ רבי יעקב מרדכי אב"ד בילגורייא, ששמע מהרה"ק המגיד מטריסק (מחבר ספר"ק מגן אברהם) שאביו הרה"ק המגיד מטשערנאביל סיפר לו שאחר פטירת אביו הרה"ק המאור עינים לחיי העולם הבא היה מתגלה מזמן לזמן בהקיץ או בחלום לבנו הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע ופעם אחת עברה תקופה ארוכה שלא נתגלה אליו. ואחר תקופה נתגלה אליו שוב, רבי מרדכי שאל אותו: אבא, מהו פשר הדבר שלא היית אצלי זמן ארוך כל כך, והשיב לו שאינו יכול לסבול יותר את הריח של העולם הזה, מחמת זיכוך נשמותו הטהורה, אמנם עכשיו נפטר בעיר בארדיטשוב אדם גדול הלוא הוא החסיד הגביר רבי יהושע אלעזר האדראוו שהיה בעל חסד גדול, והכריזו בשמים שאברהם אבינו בעצמו שהוא מקור מדת החסד ואתו עמו כל הצדיקים שעסקו בגמילות חסדים ופדיון שבויים ילכו לקראתו לקבל את פניו, [כמו שאמרו חז"ל (כתובות קד.) בשעה שהצדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, צדיק פלוני בא, אומר להם, יבואו צדיקים ויצאו לקראתו]. ומכיון שגם אני עסקתי כל ימי בפדיון שבויים, הלכתי גם אני לקבל את פניו, והיות שכבר ירדתי לעולם הזה באתי גם אליך.

אגב, יש להעתיק מה שמובא שם דוגמא אחת ממעשיו הטובים של רבי יהושע אלעזר הנ"ל: הוא היה דר בעיר בארדיטשוב, ושמו הלך לפניו כבר אוריין ובעל מעשים טובים, ומעשה שהיה כך היה, סוחר גדול מכפר הסמוך לבארדיטשוב נהג לקנות סחורה בבארדיטשוב על מנת למוכרן לסורים הקטנים. הוא היה רגיל להביא באמתחתו סך גדול של שש מאות זהובים, אשר שליש דהיינו מאתיים זוז היה כספו הפרטי, השליש השני קיבל כדמי קדימה על חשבון הסחורות שהזמינו מראש על ידי הקונים, והשליש האחרון לוה מאחרים.

פעם באחת מנסיעותיו שהיתה בחודש אלול נאבדו לו כל מעותיו ונשאר ל"ע בעירום ובחוסר כל. אחרי שראה שכלו כל הקיצין ואינו מוצא את האבידה פרץ בבכי בעשותו את חשבון נפשו לא די שאבד את כספו הפרטי הרי גם כסף

האט די רעגירונג זיך אנגעטשעפעט אין אים, און האבן אים אריינגעלייגט אין תפיסה, וועו ער איז געזעצן אין תפיסה האט מען אונטער עשמירט די רעגירונג און מען האט אויסגע׳פועל׳ט אז ער זאל קענען ווייטער פירן זיין וועדטשאפט אין תפיסה, מען האט אים געמאכט א קליין פענסטער וואו ער איז געזעצן, דארט האט מען געברענגט געלט, און ער האט דאס פארטיילט פאר וועד עס האט געדארפט האבן געלט. איין טאג איז אנגעקומען א אידענע, מען האט איר געווואלט געבן געלט, האט זי געזאגט אז זי וויל רעדן צו אים אליין, האט זי געזאגט פאר רבי נחום טשערנאבלער אז זי האט א דין תורה מיט׳ן רבש"ע, פארוואס אזא איינער וואס האט געטון אזויפיל פאר פדיון שבוים זאל אליין זיצן אין תפיסה, און זי איז אוועק געגאנגען פון דארט. עס זענען דא וואס זאגן אז עס איז געווען שרה אמינו, און עס איז דא וואס זאגן אז עס איז געווען רחל אמינו.[5]

*

מ׳זאגט אז רבי נחום טשערנאבלער איז געקומען אויף א מקום וואו דארט איז נישט געווען קיין מקוה, צי ס׳איז געווען א שוואבע מקוה, בקיצור, האט ער אנגעהויבן צו מוטשען אז דער עולם זאל געבן געלט פאר א מקוה, און ס׳איז נישט געווען ווער ס׳זאל געבן, מ׳האט נישט פארשטאנען די ערך דערפון, האט ער געזאגט אז ער וועט פארקויפן זיין עולם הבא, דעמאלטס זענען שוין געווען קופצים וואס האבן געוואלט קויפן זיין עולם הבא, האבן זיי געגעבן געלט פאר א מקוה.

כ׳האב שוין אריין געטראכט, אז ער האט פארקויפט זיין עולם הבא, איז וואס באקומט ער פאר׳ן פארקויפן זיין עולם הבא? ער האט דאך נישט פארקויפט זיין עולם הבא וויל ער האט געווואלט טרינקען א גלעזל בראנפן, נאר פאר א דבר מצוה, איז קומט דאך אים שכר כאטשיג וויפיל ער האט דערלייגט, איז קודם האט ער שוין נישט דערלייגט.

*

דער מגיד האט געזאגט אז ער האט געזעהן אז ס׳גייט קומען עפעס גאר א גרויסע נשמה אויף די וועלט, האבן זיך די תלמידי המגיד אלע צוגעגרייט, [שרצה כל אחד שיזכה בנשמה זו] און דער מאור עינים האט עס אריין געכאפט.

עס איז אזוי געווען די מעשה, רבי נחום טשערנאבלער דער מאור עינים, האט מהנה געווען דעם מגיד, האט ער געזאגט אז ער גיט אים די נשמה, עס איז געווען אמאל א חתונה וואס דער מגיד און רבי נחום טשערנאבלער זענען דארט געווען - בימים ההם פלעגט צו זיין ביי א חתונה אז מען האט אויסגערופן דרשה געשאנק, מען האט געגעבן געלט אזוי דער זוג הצעיר געהאט צו לעבן, ביי יענע חתונה וועו מען האט אויסגערופן די דרשה געשאנק, דער מגיד איז געווען אן ארימאן, ער האט נישט געהאט וואס צו געבן, דער מאור עינים האט דאס געזען אז דער מגיד האט נישט, ער האט געוואוסט אז עס וועט צו קומען צו א בזיון, האט ער ארויס געגומען א גאלדנע רענדל און אונטער׳ן טיש האט ער עס אהין געגעבן פאר׳ן מגיד, און וועו מען איז אנגעקומען צום מגיד האט ער ארויסגענומען דעם גאלדענע רענדל און עס געגעבן, אזוי איז ער גראטעוועט געווארן פון א בזיון, האט דער מגיד געזאגט פאר׳ן מאור עינים אז עס איז דא א גרויסע נשמה אין עולם העליון וואס וואלט שוין א לאנגע צייט אראפצוקומען, און אלס הכרת הטוב וויל ער אים דאס געבן.[6]

רבי אהרן קארלינער האט אויך געווואוסט פון די נשמה, ער האט געהאט געלייגט אן אויג אויף די נשמה, ער האט דאס געווואלט בעטן פונעם מגיד, איז ער אריין צום מגיד, האט אים דער מגיד געזאגט "דו האסט דאך א טאכטער, די נשמה וועט וועלן דיין איידעם".

נאכדעם איז נאך רבי נחום טשערנאבלער געפארן צו רבי פנחס קאריצער אז ער זאל עס אים אויך באשטעטיגן, כדי זיך צו פארזיכערן מיט די ברכה.

דעמאלטס איז רבי מאטעלע טשערנאבלער געבוירן געווארן, אזוי איז רבי מאטעלע טשערנאבלער געווארן אן איידעם ביי רבי אהרן קארלינער. קומט אויס איז רבי מאטעלע טשערנאבלער איז געווארן א חתן נאך איידער׳ן געבוירן.

וועו ער איז געווארן א חתן האט רבי אהרן קארלינער שוין נישט געלעבט, ער איז דאך יונגערהייט אוועק, און דער תנאים איז געווען ביים מגיד (ממעזריטש), און רבי מענדעלע וויטעבסקער האט געליינט די תנאים אזוי דערציילט די וועלט, און ער האט געזאגט וועו ער האט געליינט די תנאים בת המנוח הרב רבי אהרן, האט ער אוועק געהלש׳ט, האט ער שפעטער געזאגט אז ער גענזהן רבי אהרן קארלינער, אן ער האט זייער געלאכטן, אן פונעם גרויסן אור האט ער גע׳חלש׳ט.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שלא שייך לו אבד, ואיך יוכל להראות את פניו בפני בעלי החובות (והוא היה איש נכבד בעירו), ונתאספו סביבו כמה אנשים שעזרו וחיפשו אחר האבידה, אך לא עלה בידם למצוא את הצרור שנאבד.

והנה בין העוברים ושבים נמצא גם רבי יהושע אלעזר אשר ברוב חמלתו נכנס לשיחה עם הסוחר הנ"ל, וביקש לדעת איך נראה צרור כספו, אך הלה בתחילה סירב בכלל להתייחס אליו, אבל רבי יהושע אלעזר אמרו לו שיש לו השערה שהוא מצא

את האבידה אך בטרם יביא לו את צרורות חייב לברר את כל הסימנים. כמובן שהסוחר מסר לו את כל הפרטים בדיוק, שבמטפחת כזאת היה לו סך כך וכך, ובמטפחת אחרת היה לו סך כך וכך ועוד כמה סימנים. אחרי שכל הפרטים נקלטו בזכרונו של רבי יהושע אלעזר ביקש שימתין לו וילך לבדוק אם הסימנים מתאימים, ובין כך לכך הלך לביתו ולקח מכספו את כל הסך של שלש מאות זהובים והכין לו צרור דומה לצרור האבוד, והביאם אל בעל האבידה ואמר לו שאמנם כל מצא, וכאשר אמר כך היה, והרי לך צרור כספך האבוד, ותחי נפשו.

והנה בין העומדים שם, עמד גם האיש שבאמת מצא את האבידה ואשר לא יכול להתגבר על יצרו ונמנע מלהחזיר את האבידה, אבל כעת בראותו מסירות נפשו של רבי יהושע אלעזר שנותן סך עצום כזה מכספו הפרטי כי להחיות נפש יהודי, נתעורר בלבו הרהורי תשובה, והלך אל בעל האבידה וביקש להחזיר את כספו, והודה לו שהוא ולא אחר מצא את הצרור.

אמנם האיש סירב לקחת את הכסף, באמרו, הלא כבר הוחזר לי כספי על ידי איש אחר. אחרי שהסתכל היטב בצרור שהשני הביא הבחין שבאמת זהו הצרור שנאבד לו, ונתגלה הענין שרבי יהושע אלעזר בלבו הטוב התחכם והשכיל לתתו לו מתנה מכספו.

הלך בעל האבידה לרבי יהושע אלעזר וניסה להחזיר לו את צרורו, אבל רבי יהושע אלעזר סירב לקחת בחזרה את הכסף, בטוענו כי זכה למצוה רבה כזו ואינו רוצה להפסידה.

לבסוף ניגשו שניהם לדין תורה אצל הרה"ק הקדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע, ומה שפסק להם הקדושת לוי לא נודע, אבל בראש השנה של השנה ההיא קודם תקיעת שופר ניצל הקדושת לוי את המעשה ואת הדין תורה ללימוד זכות על בני ישראל, ואמר בלשון קדשו: "רבונו של עולם, כאשר אתה בא לישב על כסא המשפט לדון את העולם, יעלה ויראה לפניך הדין תורה הזה, ורק אחר כך תתחיל לשפוט את העולם".

כמובן שזה היה רק אחר ממעשיו הטובים שנתגלה באקראי, ובוודאי שעוד הרבה מעשים טובים עשה שלא נודעים, ולכך זכתה נשמתו לקבלת פנים כזה.

---

5 כן מסופר שפע"א כשנסע המאור עינים מעיר לעיר לומר מגידות לעורר בני ישראל כדרכו בקודש, העלילו עליו השלטונות איזה עלילה ואסרו אותו בתפיסה, ובכל יום נתן רעגדל להשומר שיתן לו רשות ללכת למקוה ולביהמ"ד, פ"א אמר שהיום כבר אינו צריך ליתן רעגדל כי היום יצא לחפשי, ואמר ששרה אמנו ע"ה היתה אצלו ושאל אותה למה מגיע לו עונש להיות אסור בבית אסורים, אמרה לו באם אחד עושה איזה מצוה מטעימין לו מן השמים שידע מה שהוא עושה, והיות שהוא עוסק בפדיון שבוים רצו להטעימו טעם של מצוה זו.

ועי׳ בס׳ זכותא דאברהם שמביא שנתגלה אז להמאור עינים זקן אחד וגילה לו הטעם שיושב כאן במאסר, יען כי דרכו בקודש היה תמיד להיות נע ונד לקבץ כסף לפדות השבויים, ולמען שירגיש את גודל מצות פדיון נפשות בזה ויהיה לו הנאה בעשיית המצוה כמו שאברהם אבינו ע"ה היה מעודו בעל מכניס אורח, ונתן לכל אחד אכילה ושתיה ולינה ביד הרחבה, אמר לו השי"ת לך לך להנאתך ולטובתך, שתהיה נע ונד ותרגיש את גודל הצער של האורחים, וזה הוא להנאתך ולטובתך שיעשה אח"כ המצוה ביתר שאת ויתר עוז. והזקן הזה שבא לגלות הטעם להרה"ק בעל מאור עינים אומרים שהיה אליהו הנביא זכור לטוב.

6 עיי׳ בס׳ נזר ישראל - טשארטקאוו (עמ׳ קס"ה) וז"ל: מהרה"ק ר׳ מרדכי מטשערנוביל סיפר על מה שאירע בעת חתונת זקנו הקדוש רבי אברהם המלאך זיע"א, בזמן סעודת הנשואין התחילו כנהוג להכריז על הנותנים דורון דרשה לחתן ולכלה, האיש המכריז התחיל באבי החתן בקוראו "דורון דרשה מצד החתן" כשהוא מצפה לתשובת המגיד, אך המגיד הקדוש החריש, והמכריז חזר וקרא וכאשר המשיך המגיד לשתוק סבור היה המכריז כי המגיד תפוש שרעפים ולכן איננו משיב, והחליט שלא כדאי לבלבל אותו, ואולם הרה"ק רבי נחום מטשערנוביל זצ"ל שישב על ידו תפס מיד שמפני הבושה שתק המגיד כי אין לו פשוט מה לתת, נטל הרה"ק רבי נחום מטבע והוב ותחבו בחשאי לידי רבו המגיד הק׳, ואז הרים המגיד ידו ונתן המטבע למכריז עד שהכריז מטבע זהב מצד אבי החתן, לאחר מכן אמר המגיד לתלמידו בעל "מאור עינים" כי בשכר שהצילו מן הבזיון ברבים הוא נותן לו במתנה נשמה גבוהה מאד, יותר מאלה היושבים במקום נשמה שהיתה מוכנה בשביל בנו, ועוד באותה שנה נולד לו בן, והוא זקני הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זצ"ל שהיום יום ההילולא שלו זכותו תגן עלינו ועכ"א".

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

מרן הגה"ק רבי משה משינאווא זי"ע

יומא דהילולא קדישא י"ב מרחשון

רבי משה'לע שינאווער[7] איז געווען א איש קדוש מאוד, אויף זיין מציבה שטייט מורא'דיגע זאכן - ער ליגט דאך אין צאנז (שבשנת תרס"ד עבר משינאווא לגור בצאנז) - מורא'דיגע טיטלען, 'עובד ה' בכל כוחו', מ'האט נישט געשריבן אמאל אזוי אויף יעדן איינעם.

ער איז אוועק אין שנת תרע"ט (י"ב חשון), צום סוף פון די ערשטע קריג, איך האב נאך געקענט אידן וואס האבן אים געקענט, דאהי האט געוואוינט א חסידישער איד ר' ישראל בריף, ער איז נאך געפארן צו רבי משהל'ע, ער האט געזאגט אז דער רבי משה'לע שינאווער איז געווען הויט און ביין, ער האט נישט געקענט עסן,[8] ער איז בטבע געווען אזוי, אזוי ווי מ'זאגט אויפן קאשניצער מגיד, בערך אזוי, און ער איז געשטאנען און געדאוונט, מיט א שאגת ארי, מיט קולות, מיט א פייער, נאר אזוי ווי ער האט געענדיגט צו דאוונען איז ער אומגעפאלן, און מ'האט אים געדארפט אנהאלטן ער האט שוין נישט געהאט כח צו שטיין אויף די פיס, אזוי איז ער געלעגן, ער איז געווען א גרויסער חלוש.

שוין פון אלץ קינד איז ער געווען א חלוש ער איז אזוי געבוירן געווארן זייער שוואך, די ערשטע רביצין פונעם שינאווער רב איז געווען דעם ארי' דבי עילאי'ס טאכטער, און די צווייטע רעביצין איז געווען דעם ארי' דבי עילאי'ס א איניקל, ער האט געענומען דעם שוואגער'ס א טאכטער (בתו של הגאון רבי מרדכי זילבערשטיין אב"ד האלאשיץ), און רבי משה'לע שינאווער איז געווען פון די צווייטע רעביצין, ער האט געהייסן נאכ'ן זיידן דער ישמח משה (חותנו של האר' דבי עילאי ז"ל).

און ווען די צווייטע רעביצין איז אוועק האט ער נאכאמאל התונה געהאט, און ער איז דאך געבליבן מיט קינדער, האט מען די קינדער צוטיילט, זיי זענען נתגדל געווארן אין צאנז בי איינע פון דברי חיים'ס טעכטער, דעם דברי יחזקאל'ס שוועסטער, און רבי משה'לע איז דאך געווען א חלוש האט זי אכטונג געגעבן אויף אים און זיך אפגעגעבן מיט אים אזוי ווי א מאמע, די טאכטער פון דברי חיים, (הרבנית הצדיקת מרים בתו הגדולה של הרה"ק מצאנז) זי איז געווען רבי משה אונגער'ס רעביצין, ער איז געווען רבי מרדכי דוד'ס דאמבראווער'ס א זוהן,[9] בי אים איז רבי משהל'ע שינאווער נתגדל געווארן.

איינמאל איז ער [ר' משהל'ע ז"ל בילדותו] געווען זייער שוואך און ס'האט אויסגעזעהן ווי כלות הנפש ממש ווי ער גייט אויס ח"ו, איז זי (הרבנית מרים אונגער ע"ה) אריין געלאפן צו איר פאטער [מרן הקדוש מצאנז ז"ל] און זי האט געזאגט אז זי טוט וואס זי קען אבער ס'זעהט אויס ח"ו... האט ער געזאגט אז ער וויל אריין גיין צו אים, ער קומט אריין אין שטוב און ער האט אים געגעבן עפעס צו עסן און ער האט געזאגט 'ער וועט זיין א אלטער איד, מ'וועט בי אים ברעכן טיהרן', און אזוי איז געווען, דער מצב איז בעסער געווארן אבער ער האט אלע יארן געלעבט חוץ לדרך הטבע, ער האט געגעסן און אויסגעבראכן וואס ער האט געגעסן, אזוי ווי די גמרא (גיטין דף נ"ו) דערציילט אויף רבי צדוק (שישב בתענית מ' שנה שלא יהי' החורבן), ער האט אזוי געלעבט מיט ניסים אלע יארן.

און ס'איז געווען בי אים אמאל יו"ט שבועות, און ס'איז געקומען א גרויסער עולם אויף יו"ט, און מ'איז געשטאנען ערב יו"ט אדער מוצאי יו"ט, און מ'האט זיך אזוי געשטיפט בי די טיהר א גרויסער עולם, און די טיהר האט זיך צובראכן, און די גבאים האבן זיך אזוי דערשראקן ס'איז געווען מיט אזא ווילדקייט, אבער אזוי ווי ער האט באמערקט אז מ'האט צובראכן די טיהר, האט ער זיך צושמייכלט, האט ער דעמאלטס דערציילט אז ווען ער איז געווען א קינד און ער נישט געווען געזונט האט אים דער זיידע אנגעוואונטשן אז ער וועט לאנג לעבן און מ'וועט בי אים ברעכן טיהרן, האט ער געזאגט אז ער האט געטראכט אז איין חלק איז מקויים געווארן, וועט זיכער דער צווייטער חלק אויך מקוים ווערן, ס'איז אים געווען אזוי א שמחה צו זעהן ווי ס'ווערט מקוים די ווערטער.

און ער האט געלעבט זיבן און זיבעציג יאר (נסתלק ביום י"ב חשון תרע"ט), בימים ההם האט עס געהייסן אריכות ימים (ובפרט אצל אדם חלוש).[10]

*

רבי משה'לע ז"ל איז געווען אן איידעם ביי א בעל הבית. ער איז נישט געווען קיין יחסן.[11]

*

מיינע קינדער זענען איניקלעך, מיין שוויגער איז א איניקל פון רבי משה'לע שינאווער.[12]

*

רבי משה'לע שינאווער האט געוואוינט אין צאנז, ס'איז געווען א חידוש אז ער איז געקומען קיין צאנז (בשנת תרס"ד עבר לצאנז), ער האט געזאגט אז זיין טאטע דער שינאווער רב נאכ'ן הסתלקות פונעם דברי חיים, האט ער זיך גלייך באזעצט אין צאנז, ער האט געזאגט אז דאס צאנזער רבנות באלאנגט פאר אים, ווייל ער איז דער עלטסטער זוהן.

הגם דער קרייזער רב איז דאך שוין דארט געווען בחיים חיותו פונעם צאנזער רב (בשנת תרי"ז נתמנה ע"י אביו לרב בצאנז ועזר לו בניהול העיר), האט דער שינאווער רב געזאגט אז דאס וואס ער האט געהאט פארדעם זאל

---

7 הרה"ק רבי משה נולד לאביו הרה"ק משינאווא בט' אב שנת תר"ב, היה רב הצעיר בק"ק שינאווא תחת אביו ובשנת תרנ"ט לקח את שבט ההנהגה אחר הסתלקותו של אביו, ובשנת תרס"ד עבר לגור בצאנז ונסתלק בעש"ק י"ב חשון תרע"ט ומנו"כ בצאנז.

8 עיי' בס' י"ג אורות שהרה"צ רבי איציקל מפשעווארסק סיפר שאביו הק' משינאווא אמר עליו בני כבר אינו זקוק לסיגופים.

ועיין בס' נפלאים מעשיך (ח"א) שסיפר הגה"צ מפאיע הי"ד שאביו הגאון הצדיק אב"ד באגאד זצ"ל היה מסתופף בצל הרה"ק רבי משה משינאווא זי"ע וכידוע היה איש חלש מאוד בגופו, ואכל קימעא ממש מעט מן המעט ואחר כל מאכל הביאו מיד קערה והקיא את כל מה שאכל, עד כדי כך שאחר כל סעודה היה הגה"צ מבאגאד עולה ומסתפק אם מותר לו להרה"ק לברך ברכת המזון.

ברם אף על גדל חולשתו היתה עבודתו ותפילתו באש קודש וכל האנשים העומדים לראות עבודתו בקודש, היו נבהלים ומשתוממים בראותם שעבודתו למעלה מכוחותיו הדלים ולמעלה מבינת אנוש.

וסיפר, שפעם אחת כשאביו הגה"צ מבאגאד שבת אצל הרה"ק רבי משה'לע בשב"ק, ובשעת עריכת שולחנו בליל שב"ק כשזימר הזמר מנוחה ושמחה וכו' נתלהב הרה"ק ברשפי שלהבת קודש ודחף בכח את השולחן מרוב התלהבות [ער האט א שטופ געגעבן דעם טיש פון גרויס התלהבות], והגה"צ הנ"ל היה מתאר שהיה שולחן ארוך וכבד מאוד שהיה למעלה מכוחותיו של אדם אחד להזיזו ממקומו, ובוואי שהיה שהיה קשה מאוד לפי כוחותיו הדלים של הרה"ק רבי משה'לע.

9 הרה"צ רבי משה אונגער היה בנו של הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע מתלמידי הרבי הק' מלובלין, נסתלק ביום ח"י תשרי שנת תרנ"ח בצפת.

10 עיי' בס' שיח זקנים (ח"א) שהגה"ק רבי איצקל מפשעווארסק זצ"ל סיפר שפע"א בהיותו בן ז' שנה היה חולה מסוכן, והרה"ק מצאנז זי"ע הבטיח שיחי' עוד ע' שנים, ואכן היה בן ע"ז שנים בשעת הסתלקותו.

וסיפר הגה"ק רמ"א פריינד גאב"ד ירושלים זצ"ל, שפעם אחת היה הרה"ק רבי משה משינאווא בווין, והיה חולה אנוש, וממש חשבו שהגיע קיצו, ולבסוף שב לאיתנו וחזר לביתו, ואמר בצחות "דער ווייע'ער רב וועט בלייבן מיטן הספד אין בויך", כי הוא חשב שהגיע קיצי, אבל אני ידעתי שיש לי ברכה מאת זקיני הקדוש בעל דברי חיים לאריכות ימים.

11 עיי' בס' י"ג אורות (ח"א עמ' רצ"א) שהרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל סיפר שהרה"ק משינאווא התבטא פע"א ואמר שמי שיסלק לו כך וכך נדן, יזכה לקבל את בנו רבי משה'לי כחתן לבתו, והיה שם בעה"ב מעיר בריגל ממשפחת טענענבוים וסילק מיד את הסכום, והרה"ק משינאווא לא רצה לחזור מדיבורו נעשה רבי משה'לי כחתן אצלו.

12 הרבנית מוויזניץ ע"ה היתה בת הרה"צ רבי מנחם מענדל פאנעט זי"ל מדעעש, חתן הגה"צ רבי יעקב שמשון קאנער זי"ל מטשעהויב, חתן הרה"ק רבי משה משינאווא ז"ל.

וויטער בלייבן ביי אים,[13] אבער די איבעריגע זאכן בכלל דאס רבנות איז זיינס, און ער האט געוואינט אין צאנז א צייט פון כמעט א יאר.

און ס׳איז געווארן אין שטאט א שטיקל רייבעריי, ווייל דער קרייזער רב האט דאך געהאט זיינע מענטשן וואס ער נאך געהאט פון פריער, און דער שינאווער רב האט זיך דארט געקומען זיך באזעצן אלס רב.

אין איין שיינעם טאג ווען דער שינאווער רב קומט אהיים פון דאוענען, זאגט ער דארט פאר די שטוב מענטשן מ׳זאל פאקן די פעקלעך, ווייל איך פאר אוועק פון צאנז, האבן אלע אנגעהויבן צו זאגן וואס הייסט דער רבי לאזט איבער דעם ציבור, זאגט ער איך האב אזוי באשלאסן איך פאר אוועק, זאגן זיי, רבי, אונז פלאגן מיר זיך דא פארן רבין, און ס׳זעהט שוין אויס ווי אונז האלטן מיר ביים געוינען, און אזוי אין א שיינעם טאג לאזט אונז דער רבי איבער, וואספארא פנים וועלן מיר האבן דא אין שטאט אז דער רבי פארט אוועק.

האט דער שינאווער רב געענטפערט אזוי, ווען דער טאטע איז נסתלק געווארן, האב איך געהאלטן אז דאס רבנות קומט מיר אלס בכור, איי דער ברודער וואינט דא, אבער ס׳וועט זיין א טובה פאר די שטאט, און א טובה פאר די מדינה, אז איך בלייב דא אין צאנז, אזוי האב איך געהאלטן, איך האב נישט געהאט קיין שום פניה. ס׳איז געווען כולו לשם שמים.

אבער איך וואוין שוין דא כמעט א יאר, און ס׳האט זיך געמאכט א רייבערי, און איך האב מיר היינט געמאכט א חשבון הנפש, און איך האב געזעהן אז ס׳איז געווארן צדדים, איז שוין דא ביי מיר עפעס א געפיל פון אהבת הנצחון, על כל פנים, ס׳איז שוין נישט די זעלבע מדריגה לשם שמים אזוי וי איך בין אנגעקומען, אויב אזוי אז ס׳איז שוין נישט ׳כולו לשם שמים׳ וויל איך שוין נישט די גאנצע זאך, איך לאז איבער די גאנצע זאך, און איך פאר אוועק.

דער שינאווער רב איז דעמאלטס צוריק געפארן קיין שינאווא, און ווען ער איז נסתלק געווארן איז דער זוהן רבי משה׳לע געווארן רב במקומו אין שינאווא, און אויף איינמאל (בשנת תרס״ד) האט ער באשלאסן ער פארט קיין צאנז, דאס רבנות באלאנגט פארן טאטן, און דער טאטע האט דאס קיינמאל נישט מווען געווען, נאר ער איז אוועק געפארן [כנ״ל], ממילא קומט אויס אז דאס רבנות געהערט פאר אים, און ער איז געפארן קיין צאנז, האט ער פאר איינעם געזאגט אזוי, ׳נישט נאר אז דער טאטע האט מיר געהייסן איך זאל קומען קיין צאנז, נאר ער האט מיר אפילו געזאגט אין וועלכן הויז איך זאל וואוינען׳, אזוי האט רבי משה׳לע געזאגט.[14]

ווען איך בין געווען אין צאנז דאס לעצטע מאל, ווייסט מען היינט נאך אנצוצייכענען, וואו ס׳איז געשטאנען דאס הויז וואו דער דברי חיים האט געוואוינט, ס׳איז היינט א פארק דארט, ס׳איז אזוי אין ווינקל פון גאס, און מ׳וויסט אויך וואו ס׳איז געווען די מקוה, און צווישן גאסן דערנעבן צייכנט מען אן וואו דער שינאווער רב האט געוואוינט.

*

רבי משה׳לע שינאווער איז געווען אין בארדיוב, דער פעטער ז״ל (רביה״ק בעל דברי יואל ז״ל) איז געווען א יונגערמאן און ער איז אויך געווען אין בארדיוב, און ער איז גאגאנגען צום טיש פון רבי משה׳לע שינאווער, און ער רבי יהושע׳לע טאמעשוב׳ער איז אויך געזעצן ביים טיש, און דארט ביים טיש האט רבי משה׳לע שינאווער מכבד געווען דעם פעטער ז״ל מיט מנוחה ושמחה, האט זיך רבי יהושע׳לע טאמעשוב׳ער אנגערופן, ׳מיט מנוחה ושמחה איז מען אים מכבד?, אים וועלן נאך טויזענטער מענטשן נאכלויפן... מיט בענטשן דארף מען אים מכבד זיין׳, האט ער אים מכבד געווען מיט בענטשן.

די מעשה איז נאך מער אינטערסאנט וויל ווען דער ר׳ יהושע׳לע איז אוועק - דאס איז בערך תרס״ו - איז נאך דער רבי געווען זייער יונג, ער האט חתונה געהאט תרס״ד, ער איז נאך זיכער געווען אונטער צוואנציג יאר (מרן רבינו ז״ל נולד ח״י טבת תרמ״ז), און ער האט שוין דאס געזאגט אויף אים דעמאלטס בשעתו.

*

רבי משהלע שינאווער׳ס האט געהאט א זוהן רבי לייבוש מרדכי.[15]

רבי לייבוש מרדכי האט קיינמאל נישט געוואלט נעכטיגן אין צאנז, וויל זיין טאטע רבי משהל׳ע שינאווער ליגט דאך אין צאנז, און ער האט געזאגט אז ווען ער קומט בעט אים דער פאטער ער זאל בלייבן דארט, האט ער נישט געוואלט נעכטיגן אין צאנז, איינמאל איז ער נישט געווען געזונט און ער האט נישט געהאט קיין ברירה און ער איז געבליבן נעכטיגן אין צאנז, איז ער דארט נסתלק געווארן.[16]

די בית החיים אין צאנז איז געווען אזוי, ס׳איז געווען דעם דברי חיים׳ס מציבה, און שפעטער האט מען צוגעלייגט זיין זוהן דעם קרייזער רב, איין זון רבי מאיר נתן האט מען נאך געלייגט בחייו פון דברי חיים, ליגט ער דארט נאך פארן דברי חיים, נאכדעם איז דער קרייזער רב, נאכדעם איז דא רבי משה׳לע שינאווער, און נאכדעם איז דא רבי משה׳לע שינאווער׳ס א זוהן, אזוי אין די בריים, און נאכדעם איז געווען רבי לייבוש וואס ער איז געווען דעם קרייזער רב׳ס זוהן, בקיצור ס׳איז געווען א פלאץ וואס מ׳האט געקענט אריבער גיין אונטערן דברי חיים׳ס קבר און אריוס קומען, און די קבר פון רבי לייבוש מרדכי ווען מ׳האט געוואלט דארט לייגן איז נישט געווען קיין פלאץ געוגס פאר א קבר, איז מען געגאנגען און מ׳האט אויפגעבראכן די וואנט פון אוהל כדי מ׳זאל אים קענען לייגן און געמאכט א נייער וואנט דארט אביסל ארויסצו, אזוי אז ס׳איז געווארן פלאץ פאר דעם קבר,[17] און די וואנט האט מען שוין געמאכט אין תרצ״ב צי תרצ״ג אדער שפעטער איז שוין אנדערש געבויעט ווי אין תרל״ו ווען דער דברי חיים איז נסתלק געווארן, ס׳האט זיך שוין געריקט די וועלט זייט דעמאלטס, און מ׳האט דאך צוואוואנפן דעם גאנצן אוהל מיט אלע מציבות, איז ווען מ׳איז צוריק געקומען האט מען געטראפן א שטיקל פון די נייע וואנט ס׳איז נאך עפעס געבליבן יסודות פון דעם, האט מען פון דעם אנגעהויבן צו גיין, לויט דעם האט מען געוואוסט דער ליגט דא און דער דא, אזוי האט מען דאס צוריק געשטעלט.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

---

13 עיי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״א עמ׳ רמ״ט) שהרה״ק משינאווא נשאר לגור בצאנז כשנה אחת, ואחיו צידדו עם הרה״ק מקרייז כי לא רצו שהרה״ק משינאווא יתגורר שם, יען שהוא שינה כמה דברים מדרכי אביו כידוע, ונשארה הרבנות תלויה ועומד.

עד שיום א׳ שמע שהרה״ק משינאווא שבהמכתבי עת כתבו שיש מחלוקת בין האחים הק׳, נענה ואמר: אז מען לייגט שוין אין די צייטונגען וועל איך גיין, ועזב את העיר.

14 עיי׳ בס׳ הנ״ל (שם) שהרה״ק משינאווא הלך פע״א לבקר את אחיו הק׳ מקרייז בעיר צאנז, ושאל לו ביאור על איזה מאמר מוקשה בזוה״ק, והוא אמר לו ביאור נאה, אז הכריז הרה״ק משינאווא שיען שראה גדלותו של אחיו בתוה״ק, ע״כ הוא מוחל לו את הרבנות.

וכשחזר לביתו שאל לו בנו רבי משה׳לי על זה, וענה: לו ולא לזרעו!. דהיינו שאחר הסתלקות הרה״ק מקרייז הרבנות דשם יחזור אליו, ואחר פטירת הרה״ק מקרייז (שנסתלק בר״ח אב שנת תרס״ג) נסע רבי משה׳לי לתבוע את הרבנות בעיר האבות, ועיין בשו״ת מהרש״ם (ח״ד סי׳ קכ״ג) שדן בשאלה זו, ע״ש.

15 הרה״ק רבי ארי׳ לייביש מרדכי האלברשטאם זי״ע נולד בשנת תרל״ב בערך לאביו הרה״ק רבי משה משינאווא, נקרא על שם חותן זקינו הק׳ בעל הדברי יחזקאל ה״ה רבי מרדכי זילבערשטיין אב״ד האלאשיטין, וחותן חותנו שהיה חותנו בזיווגו הראשון ה״ה הרה״ק בעל הארי׳ דבי עילאי זי״ע, ונשא את בתו של הרה״ק רבי יעקב יוקל ט״ב מוואלאווא זצ״ל, **נסתלק פתאום בעת שהותו בצאנז** (ביום כ״ז חשון תרצ״א) ומנוחתו כבוד בהאוהל הק׳ בצאנז ליד אביו הק׳.

16 עיי׳ בס׳ י״ג אורות (ח״א עמ׳ תכ״א) שהרה״ק רבי לייביש מרדכי נסע לצאנז ליומא דהילולא של אביו שחל בי״ב חשון בפר׳ וירא, והשתהה שם עד פרשת תולדות, ובאותו עת נסע חתנו הרה״צ רבי איציקל מאסקאוויטש בן הדעת שלו׳ משאץ ללאנדאן, ונפטר שם בפתע פתאום ביום ט׳ חשון, ורבי לייביש מרדכי נתוודע מזה והזיק לבריאותו, ובתפילת שחרית בעת אמירת ויברך דוד וכו׳ נתעלף, וביום ג׳ פר׳ תולדות כ״ו חשון נסתלק.

וע״ש שבשבת האחרון לימי חייו פר׳ חיי שרה עלה לתורה וסיים את הקריאה (בראשית כד, נו) שלחוני ואלכה לאדוני, וכשערך את השולחן חטפו שיריים ונדחפו, אז נענה ואמר: בשבוע הבא לא אחלק, ואכן נסתלק באותו השבוע.

17 כשנסתלק הרה״ק רבי לייבוש מרדכי בקשו בניו וחסידיו שהיות שאביו קבור שם, בדין הוא שיניחוהו אצל אביו, וכן עשו שהניחו אותו לצידו השמאלי של אביו ליד הכותל ועל המצבה נחרט ״יכנס בן אצל אביו״. אבל ע״י זה נגרם שלא יכלו עוד לסבב הקברים בהקפה כנהוג, כיון שלא נשאר ריווח מספיק בין הקבר זה להכותל שבצדו, ע״כ הרסו את הכותל הישן (שנבנה מלבנים כמו כל האוהל) ובנו קיר דק מצעמענ״ט ובכך נתרחב המקום בין הכותל והקבר ויכלו לעשות הקפות, ובימי המלחמה נהרס כל האוהל, ורק כותל זה מחמת היותו מצעמענט נשאר על עמדו, וע״ז ידעו להחזיר המצבות על סדרם.